

POSTANOWIENIE

9 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 lipca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M. H.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie

z 9 sierpnia 2021 r., XXVII Cz 757/21,

w sprawie z wniosku M.H.

z udziałem M.H.1, J.W., D.M., K.M., Z.B., B.K., M.G., E.F., R.M., B.B., H.K., L.N.,
Z.H., M.M., J.M., K.K. i R.K.

o dział spadku i zniesienie współwłasności,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.**

Grzegorz Misiurek

Monika Koba

Roman Trzaskowski

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie na rozprawie przeprowadzonej 21 października 2019 r. zobowiązał pełnomocnika wnioskodawcy do przedstawienia w terminie 30 dni dokumentu stwierdzającego nabycie gospodarstwa rolnego położonego przy ulicy [...] w, pod rygorem zawieszenia postępowania w sprawie, po czym postanowieniem z 16 stycznia 2020 r. zawiesił to postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. Zażalenie wnioskodawcy

na powyższe postanowienie Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił postanowieniem z 20 sierpnia 2020 r.

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie postanowieniem z 15 grudnia 2020 r. umorzył postępowanie w sprawie na podstawie art. 182 § 1 pkt 1 k.p.c. i orzekł o kosztach tego postępowania. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił zażalenie wnioskodawcy na to orzeczenie postanowieniem zaskarżanym skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wskazał, że w zażaleniu nie podniesiono zarzutów, które mogłyby skutecznie wykazać błędy, jakich miałyby dopuścić się Sąd Rejonowy. Przywołano w nim jedynie argumenty powtarzające stanowisko wnioskodawcy prezentowane w sprawie oraz wskazujące na bezzasadność zawieszenia postępowania, a więc odnoszące się do kwestii będącej przedmiotem rozważań i rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w postanowieniu z 20 sierpnia 2020 r. Skoro wniosek o podjęcia postępowania nie został zgłoszony w ciągu trzech miesięcy od daty wydania postanowienia o jego zawieszeniu, to umorzenie postępowania na podstawie art. 182 § 1 k.p.c. było usprawiedliwione.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., wnioskodawca wniósł o poddanie kontroli postanowień Sadu Rejonowego z 21 października 2019 r. oraz z 16 stycznia 2020 r. i uchylenie tych orzeczeń a także o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w całości.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie: art. 378 § 1 oraz art. 327¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c.: art. 380 w związku z art. 327¹ § 1 i art. 13 § 2 k.p.c.; art. 182 § 1 pkt 1 w związku z art. 177 § 1 pkt 6 i art. 13 § 2 k.p.c.; art. 180 § 1 w związku z art. 385, art. 386 § 1 i 4 oraz art. 13 § 2 k.p.c.; art. 244 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 386 § 4 w związku z art. 380, art. 182 § 1 pkt 1, art. 177 § 1 pkt 6 i art. 13 § 2 k.p.c.

Drugą zaś podstawę wypełnił zarzutami naruszenia: 63 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001 r., Nr 57, poz. 603),

art. 12 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 27, poz. 250 ze zm.) oraz art. 172 i art. 176 k.c. – przez ich niezastosowanie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W skardze kasacyjnej podniesiono szereg zarzutów, zarówno naruszenia prawa materialnego, jak i prawa procesowego. W pierwszej kolejności rozważenia wymagają zarzuty naruszenia przepisów postępowania, gdyż dopiero przesądzenie ich niezasadności lub braku wpływu na rozstrzygnięcie otwiera drogę do rozważania zarzutów naruszenia prawa materialnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym naruszenie przez sąd drugiej instancji przepisów odnoszących się do sposobu sporządzenia uzasadnienia może jedynie wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną. Może mieć to miejsce wtedy, gdy w następstwie uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 7 października 2005 r., IV CK 122/05 oraz z 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07 i z 11 marca 2020 r., I CSK 585/18 – nie publ.; z 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC-ZD 2008, Nr D, poz. 118). Niewątpliwie ma rację skarżący zarzucając, że tego rodzaju mankamentami jest dotknięte uzasadnienie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Okręgowy, oddalając zażalenie wnioskodawcy, w lakonicznym uzasadnieniu stwierdził, że nie zostało ono oparte na zarzutach, „które mogłyby skutecznie wykazać błędy, jakich miałyby dopuścić się Sąd Rejonowy”. Nie przedstawił jednak w żaden sposób, na podstawie jakich przesłanek doszedł do tego wniosku. Nie jest zatem jasne, czy skarżący zaniechał w ogóle przytoczenia zarzutów zmierzających do podważenia zaskarżonego postanowienia, czy jednak podniósł jakieś zarzuty, ale – w ocenie Sądu Okręgowego – okazały się one nie przydatne do osiągnięcia zamierzonego celu. W dalszej części uzasadnienia Sąd Okręgowy wskazał, że „zażalenie odnosi się głównie do kwestii niezasadności ... zawieszenia postępowania”, która została już rozstrzygnięta postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 20 sierpnia 2020 r. Ze stwierdzenia tego

wynika, że poza zastrzeżeniami dotyczącymi zasadności zawieszenia postępowania, zostały podniesione również inne zarzuty; nie wiadomo jednak jakie i czy mogły one mieć wpływ na ocenę trafności zaskarżonego. Należy stanowczo podkreślić, że Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do rekonstrukcji motywów leżących u podstaw zaskarżonego postanowienia na podstawie własnych domysłów lub przypuszczeń.

Postępowanie w sprawie niniejszej zostało zawieszone na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. z uwagi na niewykonanie przez wnioskodawcę zarządzenia wzywającego go do złożenia w terminie 30 dni – jako określił to Sąd Okręgowy – „dokumentu stwierdzającego nabycie gospodarstwa rolnego przy ul. [...]”. Jeśli tak było istotnie, to powstaje pytanie, dlaczego bez tego dokumentu nie można nadać sprawie dalszego biegu. W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia nie ma odpowiedzi na to pytanie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd wskazujący na konieczność skontrolowania przez sąd z urzędu przed umorzeniem postępowania na podstawie art. 182 § 1 k.p.c. prawidłowości postanowienia o zawieszeniu postępowania. Sąd ma obowiązek ponownie ocenić, czy wystąpiła ustawowa przyczyna zawieszenia i czy strona, na którą nałożono obowiązek dokonania określonej czynności, mogła temu sprostać. Prawomocność postanowienia nie wyłącza dopuszczalności przeprowadzenia takiej oceny, gdyż postanowienie o podjęciu postępowania nie jest równoznaczne z uchyleniem postanowienia o jego zawieszeniu. Sąd powinien z urzędu podjąć zawieszone postępowanie nie tylko wówczas, gdy ustała przyczyna zawieszenia, ale także wtedy, gdy wbrew swemu postanowieniu o zawieszeniu postępowania dojdzie do wniosku, że przyczyna taka w ogóle nie istniała (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 1977 r., I CZ 20/77, OSNCP 1977, z.12, poz. 238; II CSK 561/13, OSP 2014, Nr 12, poz. 117; z dnia 27 sierpnia 2015 r., III CSK 171/15, nie publ.; z dnia 7 października 1955 r., 4 CZ/55, nie publ. oraz uchwała Sądu Najwyższego z 25 lutego 1985 r. (III CZP 86/84, OSNCP 1985, Nr 11, poz. 168)). W świetle przytoczonego stanowiska, aprobowanego przez skład orzekający, Sąd Okręgowy powinien odnieść się do zasadności zawieszenia postępowania, zwłaszcza, że do niej głównie odnosiły się zastrzeżenia skarżącej.

Przeprowadzenie takiej oceny było uzasadnione tym bardziej, że zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. może nastąpić tylko w razie niewykonania przez powoda (wnioskodawcę) zarządzenia o charakterze formalnym, na skutek czego nie można nadać sprawie dalszego biegu. Nie dotyczy to niewykonania postanowienia dowodowego wydanego przez sąd; odmowa jego wykonania podlega ocenie na podstawie art. 233 § 2 k.p.c. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 3 lipca 1969 r., II CZ 69/69, OSNCP 1970, nr 4, poz. 68; z 29 marca 1982 r., IV CZ 44/82, nie publ. oraz z dnia 16 listopada 2016 r., I CSK 807/15, nie publ.). Z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia nie wynika, aby postanowienie wzywające wnioskodawcę do przedstawienia określonego w nim dokumentu miało inny niż dowodowy charakter.

Opisane wadliwości uzasadnienia zaskarżonego postanowienia usprawiedliwiają podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 327¹ i art. 378 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., nakazującego sądowi drugiej instancji rozważenie wszystkich podniesionych w zażaleniu zarzutów i wniosków. Nie pozwalają również skutecznie odeprzeć pozostałych zarzutów naruszenia przepisów postępowania.

Przesądzenie zasadności wskazanych zarzutów naruszenia przepisów postępowania czyni przedwczesnym odnoszenie się do zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Grzegorz Misiurek

Monika Koba

Roman Trzaskowski

(M.M.)

[a]